

ater. Het ontstaan van de glamourfotografie kan niet worden los gedacht van het starsysteem dat vanaf 1910 in de Amerikaanse cinema wordt geïntroduceerd en zijn hoogtepunt bereikt tijdens het interbellum. De glamourfoto's zijn meer dan een vehikel om de stralende verschijning van de star universeel te laten circuleren. Hun taak bestaat erin een door de studio bijgespijkerd imago met bewijsmateriaal te ondersteunen. De waarachtigheid (en standvastigheid) van het fotografische beeld wordt hier gebruikt om de vluchtigheid van de filmische verschijning in een onverwoestbare identiteit te verankeren. De glamourfoto is geen voyeuristische exploratie van een persoonlijkheid, maar de gecontroleerde creatie van een uniek karakter. De glamourfotograaf is geen paparazzo die de 'echte' mens achter de ster wil reveleren, maar een ingenieur die met behulp van grime en make-up een fictief karakter in de steigers zet.

De glamourfoto vertrekt van de reële persoon om uiteindelijk bij iemand anders uit te komen. Het lichaam van de star is het basismateriaal waarmee de fotograaf aan de slag gaat om deze moeizame (maar altijd spectaculaire) metamorfose van een sterfelijk wezen in een goddelijke verschijning voor te bereiden. Maar in die transformatie fungeert het lichaam louter als vertrekpunt: de bedoeling is niet de schitterende buitenkant te vieren, wel de onverzettelijke essentie van een eigenzinnig bestaan te openbaren. De glamourfotograaf is niet geïnteresseerd in het openbaren van de geologie van het gefotografeerde gelaat (de tektonische littekens die een woelig leven erin hebben achtergelaten), maar wel in het uitbeelden van het unieke principe dat dit lichaam drijft. De glamourfotograaf mikt op niets minder dan het vastleggen van de machtige ziel van het aan hem toevertrouwde subject. Wat de tijd aan dit gelaat of lichaam heeft toegevoegd, is totaal irrelevant (want het behoort tot diens intieme en niet voor algemene consumptie bestemde levensloop). Vandaar het via retouche wegschrappen van die individuele geschiedenis: elke rimpel wordt gladgestreken, elke porie dichtgemetseld. In de glamourfoto wordt het gelaat niet geacht te tonen hoe men iemand wordt (de moeizame weg die men heeft moeten afleggen om zijn doel te bereiken), maar wat het

betekent deze of gene persoon te zijn. Wat de glamourfoto aan de oppervlakte brengt, is het stralende punt waarnaar de levensloop van de star telkens weer terugverwijst. In de glamourfoto wordt de soevereine essentie van een bestaan tot uitdrukking gebracht: de ijzere wil om zó en niet anders te zijn.

Het glamourportret toont een hybride identiteit, een fusie van de werkelijke persoon met de gefingeerde, die door de studio in het leven geroepen werd. Die radicale versmelting is slechts zelden volledig geslaagd. Vaak verstoren enkele onwelgevallige indiscreties uit het privé-leven van de star het met zoveel zorg omringde imago. Op dat moment ontdekt het publiek het staketsel dat de beeltenis schraagt en dreigt het zijn 'naïef' geloof in de goddelijke verschijning van de star te verliezen. Bij Greta Garbo is er geen sprake van dergelijke storende 'details', nergens wordt haar zorgvuldig opgebouwd imago besmeurd door confidenties uit haar privéleven. Garbo manifesteert zichzelf op de scène als een vleesgeworden sfinks: evenzeer een raadsel voor anderen als voor zichzelf wordt ze voortgedreven door een onstilbare hunkering naar een onbereikbare liefde. Wat een contradictie! Achter de on aardse schoonheid van het lichaam gaat een getormenteerde en door romantische melancholie getekende ziel schuil. Het geheim van Garbo zit in haar gelaat: de porseleinen huid, de ogen die ernstig maar ook wat droefgeestig voor zich uit staren, de steriele schoonheid van een perfect geboetseerde vorm, we slagen er maar niet in contact te krijgen met het mythische wezen dat hier voor onze ogen opdoemt. Alle toegangspoorten waarlangs we deze mysterieuze wereld zouden kunnen betreden, zitten potdicht (er is geen glimlach te bespeuren, haar kille ogen weerkaatsen als een doffe spiegel het helle licht van de spots,...). Zelfs wanneer ze ons rechtstreeks aanspreekt, zoals in dit beeld van Edward Steichen, blijft Garbo uiterst koel en gereserveerd. Zo'n gesloten wereld kan frustreren en uiteindelijk zelfs afstotelijk worden, maar Garbo slaagt erin die valstrik steeds te ontwijken. Haar geslotenheid vloeit niet voort uit een superioriteitsgevoel, maar is het gevolg van een onuitsprekbaar geheim. De waardige heldin van een diep leed dat zonder veel rumoer wordt gedragen, dat is

wat het publiek aanspreekt in de glamourportretten van Greta Garbo.

4. De acteur

Op het eerste gezicht lijkt het Afrikaanse portret maar weinig van het Europese te verschillen: beide worden meestal geboren uit een commerciële transactie en beide veronderstellen een ruime mate van poseerkunst. In Europa wordt het 19de-eeuwse portret vaak gebruikt als een podium om zich met de vreemdste personages te identificeren: portretsessies monden uit in exuberante verkleedpartijen. Vooral in Groot-Brittannië is het fotografische portret een middel om andere plaatsen en tijden te verkennen (met een bijzondere voorliefde voor de Middeleeuwen, het sensuele Midden-Oosten en de bloederige toneelstukken van Shakespeare). Ook de Afrikaan doet niets liever dan zich voor de camera in allerlei Westerse gewaden te hullen of zich te omringen met parafernalia die de Westerse moderniteit moeten vertegenwoordigen (een telefoon, een fiets, een ijskast, een televisie...). Maar daar houdt de vergelijking wel op, want het Westen en het Zuiden hebben elk hun eigen manier waarop ze omgaan met het aangereikte materiaal.

Het Afrikaanse portret maakt deel uit van een ritueel steekspel: zoals de persoon in het ritueel achter het masker verdwijnt, zo creëert de Afrikaan voor de fotograaf een fictieve 'identiteit'. Maar –en dat is cruciaal in het spel dat hier wordt opgevoerd– deze rol wordt steevast aangedikt: men kruipt niet in de huid van de Europeaan om deze laatste zo goed mogelijk na te bootsen, maar om te ravotten met zijn eigen zelfbeeld. De Afrikaan bevestigt telkens opnieuw een zekere afstand tot de rol die hij speelt; zo wordt hij ook nooit de dupe van zijn spel. Het zou echter voorbarig zijn deze 'afstandelijkheid' te lezen als een parodie of een overhellen naar een of andere vorm van ironiserende afstandelijkheid ('het is maar een rol'). Integendeel, het spel wordt ernstig genomen... maar wel enkel als spel.

De Afrikaan gebruikt het door Europa aangereikte materiaal (gebruiksvoorwerpen, kledij of geïmiteerde poses) niet om te ontsnappen aan wie hij 'is'. De rol waarin hij